

Podpůrné sítě dětí s problémovým chováním – mapování českého institucionálního prostředí

Supportive networks available for EBD child – mapping institutional facilities

Jarmila MATOCHOVÁ

Katedra speciální pedagogiky, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, Poříčí 9, 603 00 Brno, Česká republika, jarmila.matochova@gmail.com

***Abstrakt:** článek pojednává o průběhu našeho výzkumného šetření sociální opory. Sociální oporu přemýšlíme jako externí podpůrný zdroj, který lze využít pro celkový rozvoj dítěte s problémovým chováním. Stále probíhající výzkumné šetření využívá kvantitativní metodologie, výzkumným nástrojem je modifikovaný ISEL (Interpersonal Support Evaluation List). V současné době jsme ve fázi sběru dat. Dosavadní výzkumná zjištění potvrzují nezastupitelnou roli přirozených sociálních struktur (rodina, vrstevníci) v podpoře dítěte. Z institucionálních zdrojů podpory děti volily nejčastěji vychovatele. Děti ve výzkumném souboru vykazovaly vysokou spokojenost s dostupnou sociální oporou.*

***Klíčová slova:** dítě s problémovým chováním; sociální opora; výzkumné šetření; institucionální podpora; podpora z přirozených sociálních struktur; systémový rámeček*

***Abstract:** This article discusses our research of social support available for children with emotional and behavioural difficulties. Social support is thought as external supportive source, which can be used to eliminate barriers and overall development of EBD children. Research is based on quantitative methodology; research tool is modified version of ISEL (Interpersonal Support Evaluation List). Currently we are in the process of data collection. The current research findings show on irreplaceable role of natural social structures (family, peers) in supportive process. The institutional support was marginal. There was high satisfaction with available support in our research group.*

***Key words:** EBD child; social support; survey; institutional support; support from natural networks; system of education*

Podpora dítěte s problémovým chováním¹ v rámci resilienčních přístupů

Děti s problémovým chováním jsou velmi citlivou skupinou co se dopadu jejich znevýhodnění na celoživotní kvalitu života týče. Pro eliminaci jejich znevýhodnění se zdají nápomocné perspektivní přístupy v práci s dítětem, které staví na efektivním provázení těchto dětí směrem k otevřené budoucnosti a které čerpají ze silných stránek dítěte. Říká se jim taktéž přístupy resilienční (srov. Wolin, S. J., Wolin, W. 1993 in Vasquez, G. 2000).

Resilienční přístupy staví na poznacích z několika teoretických konstruktů, jako je pozitivní psychologie, teorie resilience, intervence postavená na silných stránkách (strengths-based intervention) a další (srov. Ungar, M. 2007/2008), strategie 3P (Vojtová, V, Červenka, K. 2011, 2012). V našem výzkumu jsme vycházeli z paradigmat teorie resilience a z teorie sociální opory.

Za dobu 5 dekad, kdy se resilience dostala do popředí zájmu společenských disciplín, přišlo a svět několik definic. Každá z nich akcentuje jiné hledisko resilience. My vycházíme z pojení M. Ungara (2006, in Novotný, J. S. 2010), protože zvyznamňuje jednak dítě, jednak jeho sociální struktury v procesu zdravého vývoje dítěte. Dle definice je resilience schopnost dítěte směřovat ke zdrojům udržujícím zdraví a osobní pohodu a zároveň schopnost rodiny, společnosti a kultury tyto zdroje poskytnout kulturně smysluplným způsobem (Ungar, M. 2006; Ungar, M. et al., 2008, in Novotný, J. S. 2010).² Základními kameny teorie resilience jsou faktory rizikové či oslabující a faktory protektivní. První zmíněné fungují jako rizika maladaptivního vývoje, druhé jmenované rizika eliminují a definice o nich pojednává jako o zdrojích zdraví. Protektivní faktory lze čerpat ze zdrojů dítěte samotného (interní protektivní zdroje). My jsme se však zaměřili na zdroje externí, na zdroje zdraví z prostředí rodiny, školy, vrstevníků, komunity a kultury (srov. Šolcová, I, 2009; Murray, Ch, 2003).

Externími zdroji se zabývá teorie sociální opory. Proces sociální opory je nahlížen jako proces poskytování pomoci/podpory, která ve svém důsledku vede k navýšení duševního i fyzického zdraví dítěte (srov. Šolcová, Kebza, 2003). Podpory se dítěti dostává z jeho sociálních vztahů (srov. Hartl, Hartlová, 2000; Koubeková, 2001), ať již se jedná o vztahy uvnitř struktury na mikroúrovni, mezoúrovni či makroúrovni (Šolcová, I., Kebza, V. 2003).³

¹ Pojem „problémové chování“ v textu chápeme jako zastřešující pro „riziko vzniku poruch chování“, „problémy v chování“ a „poruchu chování“ (Vojtová, V 2012).

² Obnovení pohody a zdraví není jediným výsledkem resilienčního procesu. Richardson G. E. (2002, s. 319) vidí stěžejní přínos resilience v nalezení a naučení se strategií pro vyrovnávání se s danými protivenstvími, což ústí v navýšení resilienčních kvalit a protektivních zdrojů a přímo rozvíjí dítě (respektive schopnosti dítěte řešit problémy).

³ Velmi zjednodušeně lze říci, že dané úrovně odráží hloubku, intimitu vztahů mezi příjemcem a zdrojem sociální opory. S přibývajícím intimitou vztahů přibývá na významu kvalita vztahů, zatímco kvantita ustupuje do

Sociální opora jsme ve výzkumném šetření nahlíželi po stránce kvantitativní (velikost a struktura podpůrné sítě) tak po stránce kvalitativní (spokojenost dítěte s poskytovanou přijímanou podporou a její účinnost) (srov. Koubeková, 2001). Sociální oporu můžeme zkoumat taktéž podle obsahu poskytované pomoci, tzn. podle druhů sociální opory. V českém prostředí se klasifikací zabývá např. Mareš (2002), J. Křivohlavý (1999), v zahraničí pak např. Laireiter a kolektiv (1997, in Mareš 2003). My jsme vycházeli z klasifikace autorů J. S. Househo, a R. L. Kahna (1985, in Cohen, et al 1985). Autoři pracují se čtyřmi kategoriemi sociální opory:

- *Instrumentální* sociální opora představuje konkrétní, věcnou pomoc.
- *Podpora sebevědomí* zastřešuje poskytování pozitivního srovnávání s druhými lidmi
- *Podpora pocitu sounáležitosti* poskytuje dítěti pocit začlenění do skupiny a pocit, že tu pro něj jsou dostupní lidé
- *Hodnotící* sociální opora reflektuje možnost hovořit s někým o svých problémech.

Se sociální oporou jdou ruku v ruce taktéž jistá rizika. Nejmarkantnějším z nich je přehnaná pomoc/péče, která ve svém důsledku snižuje samostatnost dítěte a narušuje jeho sebepojetí. Negativně dítě ovlivňuje nízká či nulová míra opory. Ta může vést k ztrátě důvěry v lidi a sociální struktury (srov. Křivohlavý, 2003; Mareš, 2002, 2003). Stresy se pojí se samotným udržováním interpersonálních vztahů a s konfliktními interakcemi (Šolcová, Kebza, 1999). Negativně působí taktéž opora poskytována nežádoucími lidmi, v nežádoucích situacích a v nežádoucí podobě (srov. Mareš, in Křivohlavý, 1999; Mareš 2003).

Kritérium adekvátnosti podpory dítěte akcentuje Hadaš (in Mareš, 2001), když říká, že nefunkční sociální opora vede k externalizaci či internalizaci problémů. Toto pokládáme za stěžejní pro informovanou podporu dítěte s problémy v chování.

Uvedené teoretické poznatky slouží jako podklad pro využívání zdrojů z přirozených sociálních struktur dítěte i ze zdrojů „profesionálních“. Následující podkapitola slovenskému čtenáři předkládá nástin systémového rámce pro edukaci dětí s problémovým chováním.

Edukační systém pro děti s problémovým chováním – české institucionální prostředí

Následující stať se zabývá podpůrnými sítěmi z pohledu dětí s problémovým chováním.

V České republice spadá podpora dítěte do mnoha resortů, my se zaměříme na resort školský.

V ideálním případě by profesionální práce s dítětem s problémovým chováním měla začít již

---

pozadí (Křivohlavý, 2003; Šolcová, Kebza 1999). Mareš (2011) hledá zdroje sociální opory primárně mezi osobami, s kterými má dítě osobní vztah.

ve školách hlavního vzdělávacího proudu. Zde jsou děti dostupní pedagogové, výchovní poradci, metodik prevence, případně speciální pedagog či psycholog. Pokud jsou projevy chování natolik výrazné, že si zasluhují systematictější přístup, děti je k dispozici středisko výchovné péče (dále jako SVP). SVP poskytuje vzdělávací, sociální a terapeutické služby klientele s problémy v chování, v praxi zde však najdete celé spektrum stupňů poruchy chování. Podporu zde klienti získávají z řad vychovatelů, učitelů, etopedů, psychologů a sociálních pracovníků. SVP lze tedy považovat za první profesionální instanci k stabilizaci dítěte k normálnímu vývoji a z tohoto statusu navrácí děti primárně zpět do jejich přirozených sociálních struktur. Objevují se první vlaštovky, kdy SVP po důkladné diagnostice doporučuje přerazení dítěte do dalších typů zařízení. Diagnostické a koordinační činnosti však náleží diagnostickému ústavu (dále jako DÚ), který je klíčovým pracovištěm k v otázce přerazování dítěte do zařízení ústavní a ochranné výchovy, případně k jeho navrácení zpět do rodiny. Personální obsazení je obdobné jako u SVP. Zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy sestávají z dětských domov (DD), dětských domovů se školou (DDŠ) a z výchovných ústavů (VÚ). První jmenované jsou určeny pro děti bez poruchy chování, pro děti s ústavní výchovou, která se nařizuje ze sociálních důvodů. Do dětských domovů může docházet dítě ve věkovém rozpětí 3-26 let. Stěžejními pracovníky bývají vychovatelé, terapeutickou podporu zajišťují externisté. Dětské domovy se školou jsou zařízeními pro děti s výraznějšími problémy v chování, které nepřesáhly věk 15 let. Děti s poruchami chování starší 15 let spadají do gesce výchovných ústavů. Dětské domovy se školou a výchovné ústavu vzdělávají děti v rámci zařízení, proto zde pracují jednak pedagogové a vychovatelé, jednak etopedi, psychologové a sociální pracovníci. Toto je velmi zjednodušený nástin českého systémového rámce pro podporu dítěte s problémovým chováním. Profesionální podporu v něm poskytují pedagogové, vychovatelé, etopedi, psychologové a sociální pracovníci 2010 (srov. Pilař, J., 2012; Vojtová V.) Aspekt profesionálů bývá při podpoře často skloňován jako stěžejní. Přitom dítě v institucionální výchově může čerpat taktéž ze svých přirozených struktur, kam patří rodina, vrstevníci a další.

Podpůrné zdroje dostupné pro děti s problémovým chováním

V našem výzkumném šetření jsme se zaměřili na podpůrné zdroje, které jsou dostupné dětem v institucionálním prostředí. Zkoumali jsme zdroje sociální opory po jejich kvantitativní stránce (velikost a složení podpůrných sítí) i po stránce kvalitativní (spokojenost se získanou oporou). Sociální oporu jsme měřili napříč edukačním systémem i pro dílčí

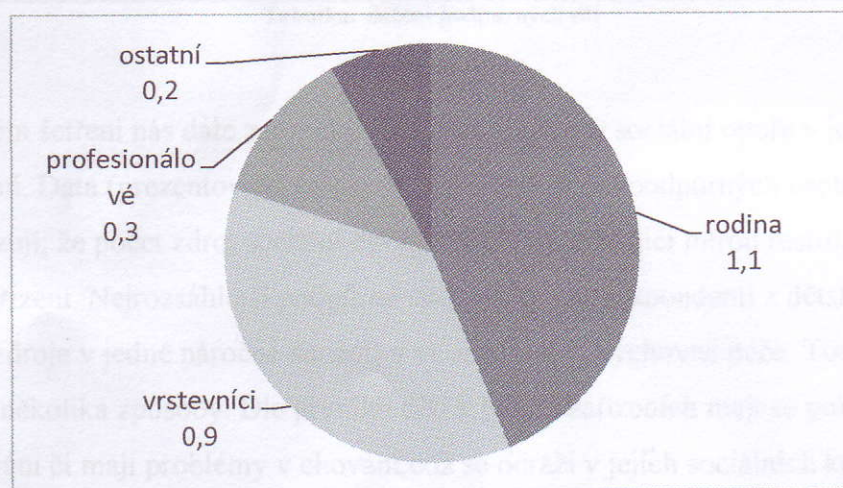
instituce, a to celkově i pro její druhy (instrumentální sociální opora; podpora sebevědomí; podpora pocitu sounáležitosti; hodnotící sociální opora). Dosavadní výzkumný soubor čítá 123 dětí v institucionální edukaci.

Za výzkumný nástroj jsme zvolili modifikovaný ISEL – Interpersonal Support Evaluation List (Cohen, S, 1985). V naší verzi měli respondenti 24 otázek, každá otázka se představovala jednu náročnou situaci a respondenti u ní měli jmenovat, kdo by jim v daném případě pomohl, a jaký ho pojí s nápomocnou osobou vztah. U jedné otázky mohli respondenti jmenovat 0 – 9 lidí (tzn. celkově 216 v celém dotazníku). Na závěr každé otázky respondenti hodnotili spokojenost s poskytovanou pomocí na škále 1-5, kde 1 znamená nejlepší pomoc a 5 pomoc nejhorší. Závěr dotazníku patřil otázkám faktografickým.

Vybraná výzkumná zjištění

Stále se nacházíme ve fázi sběru dat, proto výzkumná zjištění zde uvedená mají průběžný ráz. Budou se týkat velikosti a složení podpůrných sítí a spokojenosti se získanou oporou.

Graf: průměrné složení podpůrných sítí předkládá, kolik zdrojů sociální opory a z jaké sítě respondenti volili pro jednu náročnou situaci. V našem souboru měli respondenti průměrně 2,5 osoby, která by jim v té které situaci pomohla. Z tohoto průměru největší část tvořili rodinní příslušníci a posléze vrstevníci. Z grafu je patrná nerovnováha mezi nominacemi podpůrných osob z řad přirozených struktur dítěte a nominacemi profesionálů.

Graf: průměrné složení podpůrných sítí na jednu náročnou situaci

Jmenované podpůrné zdroje jsme podrobili hlubší analýze, ve které vyšly najevo nominace jednotlivých profesionálů. Výsledky předkládáme v tabulce: složení podpůrných sítí.⁴

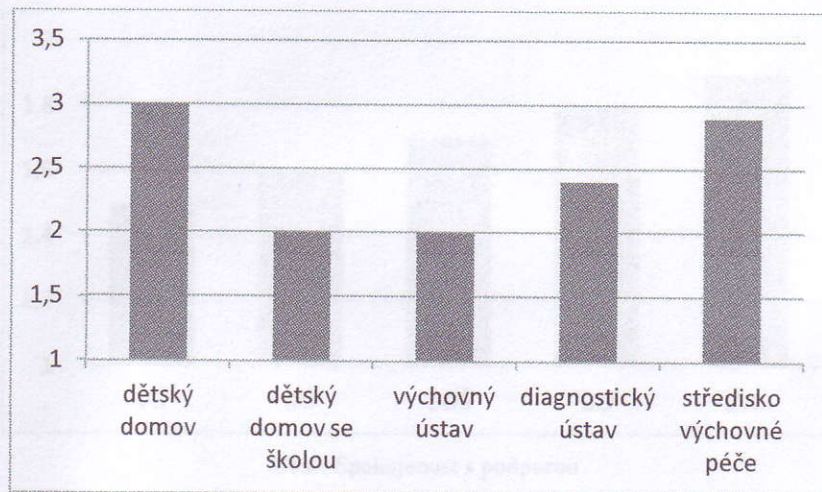
⁴ Data ukazují, kolikrát byly ty které podpůrné zdroje průměrně jmenovány v celém dotazníku, tj. v 216 možnostech (ve 24 otázkách s možnými devíti zdroji).

Respondentům poskytovali nejvíce opory vychovatelé. Toto potvrzuje tvrzení J. Pilaře (2012), že vychovatel má být klíčovým pracovníkem v podpoře dítěte, spojovacím elementem mezi dítětem a dalšími profesionály. Otázkou zůstává, nakolik je průměrná nominace 5,4 vychovatelů dostupných ve 24 náročných situacích dostačující. Toto číslo navíc navyšují respondenti z dětských domovů, podpůrná role vychovatelů ve zbylých zařízeních se jeví jako minimální. Popsanou situaci pro prostředí diagnostických ústavů a středisek výchovné péče interpretujeme tím, že si děti pro krátkou dobu pobytu v zařízení (8 týdnů) nestihnou či nechtějí s vychovatelem vybudovat podpůrný vztah. Tabulka předkládá další jmenované profesionály. I u nich je markantní nízká nominace. Za zmínku pak stojí nejnižší nominace etopeda (český ekvivalent léčebného pedagoga). Jeho podpůrnou roli však mohlo devalvovat, že jej respondenti zapisovali jako vychovatele.

Sociální síť		Total	DD	DDŠ	VÚ	DÚ	SVP
Přirozené soc. síť	Vrstevníci	21,1	21,9	14,5	18,2	23,1	30,4
	Rodina	25,5	26,5	25,2	19,6	25,9	30,2
	Partner/ka	3,1	2,5	1,4	5,1	3,6	4
Profesionálové	Vychovatelé	5,4	16,4	2,5	2,5	0,7	0,8
	Jiný ped. pracovník	1	2,6	0,4	0,5	0,6	0,2
	Učitelé	0,7	1	0,6	0,3	1	0,6
	Psycholog	0,3	0,4	0,1	0	0,3	0,6
	Kurátor/OSPOD	0,1	0	0,1	0,1	0,3	0
	Etoped	0	0	0	0	0,1	0,2
Jiní	Jiní	1,7	1,3	2,9	1,2	1,4	1,3

Tabulka: složení podpůrných sítí

Ve výzkumném šetření nás dále zajímalo, jaké jsou rozdíly v sociální opoře v jednotlivých typech zařízení. Data (prezentovaná na grafu: průměrný počet podpůrných osob podle typu zařízení) ukazují, že počet zdrojů sociální opory klesá se vzrůstající mírou restriktivního charakteru zařízení. Nejrozsáhlejší podpůrná síť vykazovali respondenti z dětských domovů (3 podpůrné zdroje v jedné náročné situaci) a ve střediscích výchovné péče. Toto lze interpretovat několika způsoby. Dle prvního děti v těchto zařízeních mají se pohybují v riziku poruchy chování či mají problémy v chování, což se odráží v jejich sociálních kompetencích usnadňujících podpůrný proces. Druhé vysvětlení staví na faktu, že tyto skupiny dětí nejsou vytrženy zcela ze svých přirozených sociálních sítí a v případě dětského domova četnost podpůrných zdrojů navyšují vychovatelé.

Graf: průměrný počet podpůrných osob podle typu instituce

Na opačném konci stojí respondenti z výchovných ústavů a dětských domovů se školou. Omezenější podpůrné zdroje analogicky s předešlým vysvětlujeme slabšími sociálními kompetencemi, dopadem restriktivních opatření a také méně citlivými podpůrnými sítěmi. Data napovídají, že je vztah mezi závažností problémového chování a počtem podpůrných osob. Nepřemýšlíme přitom o kauzálním vztahu (do podpůrného procesu intervenuje více proměnných), jako o koexistenci.

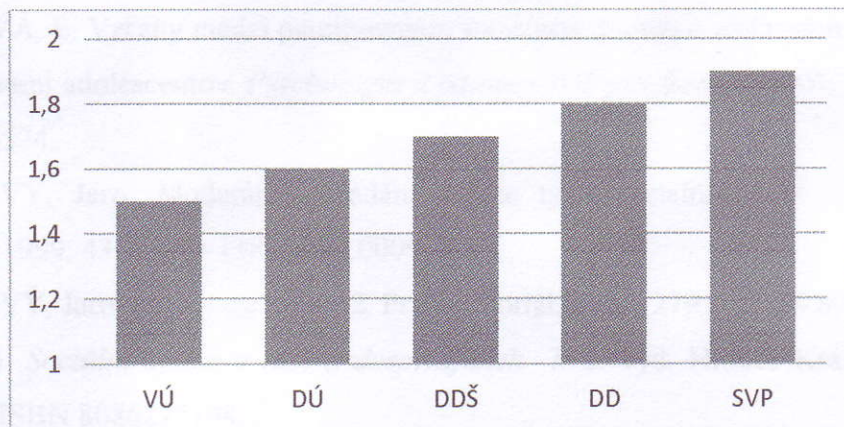
Druhá část výzkumu mapuje, nakolik jsou děti v institucionálním prostředí spokojené s přijímanou oporou. Náš výzkumný soubor uváděl poměrně vysokou spokojenost s přijímanou podporou, získala známku 1,7. Překvapivým zjištěním pro nás je, že nejvyšší spokojenost udávali respondenti z výchovných ústavů. To si vykládáme tím, že tato skupina nemusí být citlivá vůči nárokům situace a neklade si vysokých nároků na podporu.

Alternativní vysvětlení spočívá v přístupu participantů k vyplňování dotazníku, kdy bez přemýšlení známkovali pomoc číslem jedna. Máme i pozitivní interpretaci, a to že děti žijí ve výchovných ústavech dlouho a naučili se, jak v náročných situacích čerpat to, co potřebují. Nejnižší spokojenost uváděli participaci z dětských domovů a středisek výchovné péče. Opět analogicky s předešlým, spokojenost daných skupin ovlivňuje vyšší citlivost k potřebám a vyšší nároky na sociální oporu.

Podobná literatura:

COHEN, S. et al. Measuring the functional components of social support. In: Cohen, S., Wills, T. A., Eds., *Social Support: Theory, Research and Applications*, 1985, 3, 73-94

HARTL, Pavel; HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. 774 s. ISBN 80-7178-300-X

Graf: Spokojenost s podporou

Ve výzkumné šetření analyzovali také vztahy mezi počtem zdrojů sociální opory a délkou umístění mimo rodinu, délkou pobytu v zařízení, věkem dítěte a jeho pohlavím. Tyto vztahy budou popsány v naší rigorózní práci.

Závěry a doporučení

Prozatímní výsledky výzkumného šetření dokládají nezastupitelný vliv přirozených struktur dítěte při jeho podpoře. Napříč tomu, že ve většině zařízení dochází k odloučení dítěte od rodiny, rodina stále hraje prim v nápomocném procesu. Z tohoto vyplývá, že bychom měli hledat cesty, jak rodinu podporovat, aby dítě podporovala co nejefektivněji. Podobnou situaci sledujeme u vrstevníků. I zde lze efektivní edukaci postavit na vrstevnické dynamice, vrstevnických projektech a jiných metodách.

Data ohledně profesionální podpory slouží jako zpětná vazba, jak ji děti hodnotí. Podle dat stojí stále na okraji, přestože jedním ze stěžejních důvodů k umístění dítěte do ústavu je jeho profesionální reedukace a podpora. Data naznačují, že to co instituce nabízejí jako pomoc, nebývá dětmi jako pomoc chápána. Jsme však optimističtí ohledně toho, že profesionálové hledají a nachází cesty, jak svůj podpůrný potenciál lépe využívat.

Použitá literatura:

COHEN, S., et al. Measuring the functional component of social support. In Sarason, G. I., Sarason, B. R., *Social Support: Theory, Research and Applications*, 1985. S. 73-94

HARTL, Pavel; HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. Praha : Portál, 2000. 774 s. ISBN :80-7178-303-X.

KOUBEKOVÁ, E. Vzťahy medzi percipovanou sociálnou oporou a niektorými osobnostnými charakteristikami adolescentov. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*. 2001, 36, 1, s. 39-49. ISSN 0555-5574.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro. Moderátor zvládání zátěže typu sociální opory. *Československá psychologie*. 1999, 43, s. 106-118. ISSN 0009-062X.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie zdraví*. 2. Praha : Portál, 2003. 279 s. ISBN 80-7178-774-4.

MAREŠ, Jiří. *Sociální opora u dětí a dospívajících I*. 2. vyd. Hradec Králové : Nucleus, 2001. 151 s. ISBN 8086225194.

MAREŠ, Jiří. *Sociální opora u dětí a dospívajících II*. Hradec Králové : Nucleus, 2002. 188 s. ISBN 8086225259.

MAREŠ, Jiří. *Sociální opora u dětí a dospívajících III*. Hradec Králové : Nucleus, 2003. 252 s. ISBN 8086225461.

MURRAY, C. Risk Factors, Protective Factors, Vulnerability, and Resilience: A Framework for Understanding and Supporting the Adult Transitions of Youth with High-Incidence Disabilities. *Remedial and Special Education*. 2003-01-01, vol. 24, issue 1, s. 16-26. DOI: 10.1177/074193250302400102.

NOVOTNÝ, J. S. *Comprehensive resilience model for research and assessment*. Brno, 2011. Disertační práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií.

PILAR, Jiří. Právní vymezení a systém ústavní péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy. PACNEROVÁ, Helena a Adéla Z. KUPCOVÁ. *Vybraná témata výchovatelské praxe: inspirace pro vychovatele v zařízeních ústavní a ochranné výchovy*. Vyd. 1. Praha: Togga, 2012, s. 113-123. ISBN 978-80-87258-43-9.

RICHARDSON, Glenn E. The Metatheory of Resilience and Resiliency. *Journal of Clinical Psychology*. 2002, vol. 58, č. 3, s. 307-321. DOI: 10.1002/jclp.10020.

Úmluva o právech dítěte: přijata v New Yorku 20. listopadu 1989. 1. vyd. Brno: Teofakt, 1991, 27 s.

UNGAR, Michael. Hidden pathways to resilience: How "deliquet" behavior cn be a good thing. *CrossCurrents*. 2007/2008, roč. 11, č. 2, s. 8.

ŠOLCOVÁ, Iva. *Vývoj resilience v dětství a dospělosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, 102 s. ISBN 978-802-4729-473.

ŠOLCOVÁ, L a V KEBZA. Sociální opora jako významný protektivní faktor. *E-psychologie Českomoravská psychologická Společnost*. 2003. roč. 43, č. 1, s. 19-38. ISSN 0009-062X.

VASQUEZ, Gloria. Resiliency: Juvenile Offenders Recognize Their Strengths to Change Their Lives. *Corrections Today*. 2000, roč. 62, č. 3, s. 106-125.

VOJTOVÁ, Věra. Podmínky edukace dětí s poruchami emocí a chování. PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3. přeprac. a rozš. vyd. Brno: Paido, 2010, s. 379-385. ISBN 9788073151980.

VOJTOVÁ, Věra, ČERVENKA, Karel et al. *Edukační potřeby dětí v riziku a s poruchami chování*. Brno: MU, 2012, 193 s. ISBN 978-80-210-6134-7.

VOJTOVÁ, Věra a Karel ČERVENKA. Umíme vnímat odlišné strategie dětí s poruchami chování? In *Ratolest Brno. Umíme vnímat odlišné strategie dětí s poruchami chování?* Brno: občanské sdružení Ratolest Brno, 2011. s. 134-143, 145 s. ISBN 978-80-260-0137-9.

Abstract: This article discusses the availability of social support available for children with emotional and behavioral difficulties. Social support is thought as external support that can be used to enhance learning and overall development of children. This research is based on quantitative method. The research was conducted in the context of the Support Evaluation Unit. The results of the research are presented. The current research findings show that the majority of natural social networks (family, peers) in supportive process. The institutional support was marginal. There was high satisfaction with available support in our research groups.

Keywords: EBD child; social support; survey; institutional support; support from natural networks; system of education

Abstract: This article discusses the availability of social support available for children with emotional and behavioral difficulties. Social support is thought as external support that can be used to enhance learning and overall development of children. This research is based on quantitative method. The research was conducted in the context of the Support Evaluation Unit. The results of the research are presented. The current research findings show that the majority of natural social networks (family, peers) in supportive process. The institutional support was marginal. There was high satisfaction with available support in our research groups.

Key words: EBD child; social support; survey; institutional support; support from natural networks; system of education